

Biriken'den çağdaş Çehov yorumu

Son dönem sahneledikleri "Beraberce Ölmek", "Yala ama Yutma" gibi oyunlarla dikkat çeken çağdaş tiyatro topluluğu "biriken", bugünlerde 19. İstanbul Tiyatro Festivali'nde prömiyer yapacak yeni projeleri "Tatyana"nın hazırlığı içinde.

BAESEN

baesen@gmail.com

Boğazımıza kadar tiyatroya gömülüyor bir yanda video, performans gibi işler de üretiyor ve ürettikleri bir başka şey dönüştürmeye olan biriken'in kurucuları Melis ve Okan Urun 2006'dan beri beraber düşünüp üretiyor. İkili, iki Özen oyununun ardından ve fakat Gezi'nin öncesinde sosyal medya, bir yala gelmek, birarada ölmek, devrim gibi anahtar kelimelerin yer aldığı "Beraberce Ölmek" oyununu sahnele-

İstanbul Tiyatro Festivali'ne Çehov'un metinlerinden derledikleri "Tatyana" ile katılacak grup üyelerini seçtiler. Nasıl bir araya geldiniz ve ne yapıyorsunuz?

Üniversiteye hazırlanırken tanıştık. Fransa'da üniversite okumak için bir aradaydık. Paris'e taşındıktan sonra beraber projeler hayal etmeye başladık. Biraraya gelmemiz ve kendimize bir oyun yazmamız 2006'da gerçekleşti. O zaman beri de ortak çalışmalarımızı "biriken" adı altında gerçekleştiriyoruz. Şimdi bizim evin yerinde çukur bir arada yazdığımız ve tasarladığımız "Beraberce Ölmek" oyununu İstanbul'da, İstanbul Kültür Merkezi'nde oynadık. Bu oyunun video çalışmaları değil, performans çalışmaları da var...

Boğazımıza kadar tiyatroya gömüldük. Oyunlarda kullandığımız videolar yapıyoruz. Bazen bağımsız kurguluyoruz onları. Her şeyin bir parçası hem de kendi aramızda. "People as places as people" adlı bir projemiz var; o bizim en sevdiğimiz işimizdir. Üç farklı projeyi bir arada sergilediğimiz bir galeride, sonunda bir web sitesi olarak projeyi gerçekleştirdik. Önce enstelsiz performans icra ettik, sonra internet ortamında bir web sitesi olarak projeyi gerçekleştirdik. En sonunda bir mekânda

biriken'in kurucuları Okan Urun ve Melis Tezkan

video çalışmamız var. İki Özen Yula oyunu sahneledik: "Yakınoğu'da İhanet" ve "Yala ama Yutma". Son olarak da "Beraberce Ölmek" diye kendi yazıp ve yönettiğimiz oyunu hazırladık.

Sahneye taşıdığımız metinlerin ortak noktaları var; var olmaya veya varoluşu açıklamaya çalışan bireyler, bir nevi baskı unsuru olarak, zaman zaman anlamını yitiren sosyal ve politik gerçekliklerle, yoğun monolog ve diyaloglar... Neden bu kadar çok konuşuyorsunuz?

"Beraberce Ölmek"te o kadar fazla metin işitmiyoruz aslında. Bazen onun bir dans projesi olduğunu düşünen insanlar bile oluyor. Ama dediğin gibi metnin başka türlü bir varlığı söz konusu. Konuşmaların yanı sıra ekranda akan bir metin de oluyor oyunlarda. Özen Yula'nın yazdığı "Yakınoğu'da İhanet"te ise birtakım sebeplerden ötürü çok uzun zaman konuşmayı reddetmiş bir kişinin bir anda ağzını açması ve kelimeleri kusması söz konusu. O yüzden o kadar gezece bir metin. Özen'in metinleri konuşan metinler. "Yala ama Yutma" da birçok sesi aynı anda, aynı

dökülüyor, bu da gevezelik durumunu yaratıyor. Bir taraftan dinletirken diğer taraftan okutuyoruz seyirciye metni. İlk işimizden beri yapıyoruz bunu. O da bu hissiyatın nedenlerinden olabilir.

Oyunlarınızı izlerken sık sık kendimizi düşünürken, empati kurarken buluyoruz. Hepimizi mi anlatıyorsunuz?

Biz hiçbir zaman Ayşe ile Fatma'yı, Ahmet ile Mehmet'i sahneye koymadık. Hep sahne figürleri, oyun kişileri vardı. "Yala ama Yutma"da bir melek karakteri var, onun yanında duran iki karakterin de isimleri var ama isimsiz olsalar da olur. Çünkü gerçekçi bir üslup kullanmıyoruz. Aslında bir şekilde kendini bırakıp, karakterin içinde kaybolduğun ve kendini onun yerine koyduğun, daha çok sinemaya yakışan ama birçok tiyatro oyununun da yaptığı tarzda bir iş yapmıyoruz. O yüzden böyle hissetmen güzel; oyunun içinde gidip geliyorsun, kendini düşünüyorsun, kendi zamanını alıyorsun. Bu senin birey olarak var olmana izin veren daha farklı bir yapı.

"Yala ama Yutma" ilk defa yurtdışında

diğimiz tek oyunumuz; onu da ancak yurtdışında oynayabildik neredeyse. İçinde komedi unsurları barındıran politik bir oyun. Bir melek 24 saatliğine dünyaya gönderilir ve kendini porno setinde bulur. İnsanlara dünyanın gidışı, küresel ısınma, gelir adaletsizliği, insan ve kadın hakları üzerine söylemler verirken, bir yandan da porno film çeker. Gerçeklik, rüya ve kurgu birbirine karışır. Bu oyunu iDANS Festivali'nin (İstanbul, 2010) yanı sıra, Heidelberg'de (Almanya, 2011), New York'ta önemli bir çağdaş tiyatro festivalinde (Amerika, 2012) ve Rotterdam'da yine bir çağdaş tiyatro festivalinde (Hollanda, 2012) oynadık.

"Beraberce Ölmek"i 2012'de Amerika'dan döndüğümüzde üzerinde düşündüğümüz durumlar, kavramlar ve Marguerite Duras'ın iki metni üzerine kurguladık. "Yala ama Yutma" bizi yormuştu. Biraz o formdan uzaklaşmak, ilk işimize yakın bir tarza dönmek istiyorduk. Genel bir umutsuzluk hâlini yansıtıyor bu oyun. Sanırım herkesin içinde vardı bu his o dönem. Bir şeyler yolunda gitmiyordu; sadece Türkiye'de değil dünyada da. Arap dünyası çalkalanmış, İspanya'da, New York'ta insanlar sokağa dökülmüş... Bizim ülkemizde böyle bir şey söz konusu bile değildi o zaman. Birlikte bir şeyler yapmaktan iyice uzaklaşmıştı ve böylece "Beraberce Ölmek" fikri doğdu. Oyunda sosyal medya, biraraya gelmek, birarada ölmek, devrim gibi bazı anahtar kelimeler var. Sonra bu ülkeye sihirli bir değnek değdi, Gezi olayları oldu ve bambaşka bir etki yarattı.

Mayıs ayında başlayacak 19. İstanbul Tiyatro Festivali'nde ilk kez sahneleyeceğimiz "Tatyana" nasıl bir oyun?

"Tatyana" çok başında olduğumuz bir proje. Netleşmemiş bazı şeyler var hâlâ ama yine de bahsedebiliriz. Proje Anton Çehov'un "Tatyana Repina" adlı oyunundan yola çıkıyor. Bu, Çehov'un çok sahnelenmiş, bilinen bir oyunu değil. Olaylar bir düğün töreninde geçiyor. Evlenmekte olan adamın daha önce başka bir kadınla beraber olduğunu ve o kadının Rusya'da önemli bir tiyatro

dini ayın gerçekleşiyor. Hayali bir figür de yer alıyor. Kısa, tek perdelik ama bir sürü çekiciliği olan bir oyun. Hakkında biraz araştırma yapınca Çehov'un bu oyunu, Aleksey Suvorin adındaki başka bir yazarın kaleme aldığı oyunun devamı, 5. sahnesi niteliğinde yazdığını öğrendik. Suvorin de aynı kadın üzerine baştan sona bir oyun yazmış. İşin en ilginç kısmı da, bu kadın figürünün gerçek hayattan alınan bir hikayesinin olması. Asıl adı Tatyana değil, Evlalia Kadmina olan, zamanın ünlü bir kadın sanatçısının tiyatro sahnesinde, aynı bu sebeplerden ötürü zehir içerek öldüğü bir oyunda, gerçekten zehir içerek intihar etmesini konu alıyor. O dönem oldukça yankı uyandırmış, bir sürü sanatçıya ve kadına ilham kaynağı olmuş bir olay. Hatta bunun üzerine 19. yüzyılda Rusya'da kadın intiharları modası gibi konular üzerine de konuşulmuş. Aynı zamanda farklı bir sürü okuması var; kadınların erkeklere bir başkaldırısı olarak da görülüyor. Bu efsane bizi cezbedetti ve çıkış noktamız oldu. Oyun tiyatro, gerçeklik, kurgu, performans gibi üzerine sorular sorabileceğimiz, oldukça hoşlandığımız bir alan yaratıyor. Hâlâ üzerinde çalışıyoruz. Hem Çehov'un hem de Suvorin'in metinlerini kullanıyoruz. Triptik modelde bir oyun kurguluyoruz.

İlk tabloda daha çok Suvorin'in metinlerinin çağdaş bir uyarlaması var. İkinci tablo aynı zamanda bir geçiş, olayın kalbinin attığı yer. Kendi yazdığımız bir metin veya bol bir sessizlik olacak burada. Üçüncü tabloda ise Çehov'un metni yer alıyor. Daha önce bu iki oyun birarada sergilenmemiş dünyada. Zaten Çehov'un "Tatyana Repina"sı toplamda iki, üç kez sahnelenmiş. Bu her ne kadar uyarlamaya da olsa, ikisinin beraber sahnelendiği ilk prodüksiyon.

Kimler yer alıyor projede?

Yönetmeni biriken. Yedi oyuncu var: Meral Çetinkaya, Defne Halman, Yelda Baskın, Pinar Göktaş. Üç erkek oyuncu ise henüz kesinleşmedi.

Hangi tarihlerde sahnelenecek?

Oyunun prömiyeri 19. İstanbul Ti-